

Facultat d'educació

**Universitat de les
Illes Balears**

Memòria del Treball de Fi de Grau

**El plaer i el valor del joc a l'obra de Celestin
Freinet.**

Catalina Mª Martorell Tristán.

Grau de Magisteri Infantil

Any acadèmic 2018-19

DNI de l'alumne:

Treball tutelat per Bernat Sureda García
Departament de Pedagogia

S'autoritza la Universitat a incloure aquest treball en el Repositori Institucional per a la seva consulta en accés obert i difusió en línia, amb finalitats exclusivament acadèmiques i d'investigació	Autor		Tutor	
	Sí	No	Sí	No
	☐	☐	☐	☐

Paraules clau del treball:

Freinet, Joc, Treball, Montessori, Decroly.

Resum

En el present treball s'exposaran les idees i reflexions sobre el concepte del joc i el seu valor en quant a l'obra de Celestin Freinet.

La metodologia que s'utilitzarà en aquest treball és una presentació de les diferents obres de l'autor que fan referència al concepte de joc i veure el desenvolupament que planteja i la possible evolució que pot presentar, per tal d'arribar a unes conclusions i evidències que seran útils per dur a terme dins les aules a dia d'avui.

Paraules clau

Freinet, Joc, Treball, Montessori, Decroly.

Abstract

In this paper, the ideas and reflections on the concept of the game and its value will be exposed in the work of Celestin Freinet.

The methodology to be used in this work is a presentation of the different works of the author that refer to the concept of game and see the development that it poses and the possible evolution that can present, in order to reach conclusions and evidence that will be useful to carry out in classrooms today.

Key words

Freinet, Game, Work, Montessori, Decroly.

Índex

INTRODUCCIÓ	5
OBJECTIUS	5
METODOLOGÍA.....	5
CONTEXTUALITZACIÓ	6
Infància.....	6
Juventut.....	7
Primeres invencions dins l'escola.....	11
EL JOC A L'OBRA DE CELESTIN FREINET	15
CLASSIFICACIÓ FREINETIANA DEL JOC.....	20
TREBALL-JOC	21
JOC-TREBALL	22
JOC DE RELAXACIÓ COMPENSADORA	24
JOCS-DROGA.....	26
Un aprenentatge cooperatiu	27
CONCLUSIONS	32
Quina és la originalitat de Freinet en la formulació del paper del joc en educació? .	32
Referències bibliogràfiques	34

INTRODUCCIÓ

Al llarg d'aquest treball es farà un viatge per les obres de Celestin Freinet, per tal d'exposar i entendre els conceptes que ens plantejarà, entre d'altres, el Joc i el Treball.

En aquest camí explicaré la vida, des de ben petit, de Celestin Freinet, per assolir els conceptes que veurem més envant i entendre el perquè de les seves decisions i conceptes que ens proposarà.

També veurem els seus inicis com a mestre i les primeres impressions i vivències, gràcies a aquestes farà que desemboqui en unes noves metodologies, quant a la feina dins l'escola, i també a enaltir la figura de l'infant.

Després de donar a conèixer les seves arrels i primeres feines, ens endinsarem en el món de la pedagogia i educació, a entendre els conceptes com ara el treball-joc o el joc-treball, entre altres que desenvoluparé al llarg del present treball.

Al llarg d'aquest, veurem com alguns dels conceptes que ens planteja Freinet tenen semblances i diferències entre d'altres autors com Maria Montessori i Ovide Decroly.

OBJECTIUS

- Conèixer el concepte de joc a l'obra de Celestin Freinet.
- Relacions i diferències amb altres autors de l'escola Nova.

METODOLOGÍA

La metodologia que s'utilitzarà en aquest treball és una presentació de les diferents obres de l'autor que fan referència al concepte de joc i veure el desenvolupament que planteja i la possible evolució que pot presentar per tal d'arribar a unes conclusions i evidències.

Aquesta metodologia consistirà en revisar aquelles obres, presentades per Freinet, on ens dóna a conèixer el concepte del joc i del treball. Són dos conceptes que criden l'atenció dins la seva obra i que per tant, serà necessari donar-los a conèixer a través de la revisió i, finalment, exposició del que ell parlava.

De totes les obres que podem trobar, només han estat escollides aquelles que han fet referència al joc, encara que, sense deixar de banda les obres que ens feia partícips de la seva vida, ja que és necessari per poder entendre els conceptes que tant de valor tenen a n'aquest treball.

CONTEXTUALITZACIÓ

A 1896 va néixer Celestin Freinet a Gars, un lloc localitzat a les muntanyes franceses dels Alps Marítims. Provenia d'una família humil de pares pagesos, pastors, no tenien una economia molt elevada, per tant, també havien de viure fent feines de teixir. Doncs aquí descobrim un infant que als primers anys de la seva vida va haver de fer feines al camp, ajudar a la seva família, no obstant això, amb alegria i humilitat però, sense excentricitats. Celestin descrivia la seva vida a la infància com a "pura simplicitat". (Freinet, 197, p.11)

Infància

El fet de viure en el camp i dedicar-se a les dures feines que requereix, encara que amb certa tranquil·litat, serà el motiu per el qual Celestin formarà el seu caràcter i sentit cap al medi natural i la importància que ha de tenir pels infants i per a tota la societat. Fent veure que es necessita tenir un contacte amb la natura i amb el medi que ens envolta, però sobretot, ser persones que es formin per a ser treballadors i coneixedors de tot allò que forma part de la nostra vida, no simplement en persones amb coneixements, sinó també, amb habilitats per poder fer treballs cooperatius i saber desenvolupar-nos dins la societat com a persones treballadores.

Després de realitzar aquesta tasca en el camp, juntament amb els seus pares, i passar una infància feliç, encara que, com he esmentat amb anterioritat, aquesta feina en el

camp era dura però molt satisfactòria, cada una de les tasques que havia de realitzar li comportava una durada en el temps que ell mateix, com infant, anava desenvolupant en la mida de les seves possibilitats i que a més a més, es convertia en una feina plena de satisfacció i orgull. Tota aquesta activitat la combinava amb l'escola, encara que amb els anys s'adonà que:

“La escuela primaria de principios de siglo... no me proporcionó ni tan sólo un embrión de cultura científica. Al menos tuvo la ventaja, para mí, de no deformarme ni desanimarme ante las nociones abstractas de estas enseñanzas”
(Freinet, 1976, p.11)

En aquestes paraules reflectides amb el pensament de Freinet, podem comprendre com havia afectat l'escola al seu ésser, és a dir, per ell els mestres i els llibres li havien dut a confrontar la seva manera de viure i entendre la vida, ja que el treball al camp, la pagesia, el contacte amb el medi, li proporcionaven molta més satisfacció i aprenentatge que el fet d'estar assegut davant d'uns llibres de text i escoltant les lliçons que els mestres impartien dins una aula, un lloc tancat i sense la possibilitat de tenir contacte amb l'exterior (entenent que el temps que passava dins l'escola, no els deixaven sortir al bosc).

Juventut

Aquest seguit de circumstàncies el dugueren a estudiar la rama de l'educació, realitzant-se com a mestre, encara que per un seguit de successions el que ocorregué fou que no pogué acabar els estudis, a causa de la guerra i per tant li conceberen el títol de mestre abans de poder realitzar les pràctiques, per aquest motiu no comptava amb l'experiència suficient que és necessària per poder dedicar-li al món de l'educació.

“Al finalizar el segundo año de carrera de magisterio y cuando aún no ha realizado las prácticas de enseñanza, Freinet recibe, en 1915, el título de maestro de primera enseñanza, otorgado de forma anticipada a causa de la primer guerra mundial.” (González, 1988, p.20)

Quan començà a fer de mestre l'any 1920, com a mestre adjunt en Bar-sur-Loup, es va encarregar d'infants que tenien entre 6 i 8 anys, però com que el títol de mestre li fou concedit de manera anticipada a causa de la Primera Guerra Mundial, no havia pogut fer les pràctiques i per tant no tenia molta habilitat ni eines suficients per poder exercir de mestre, a conseqüència, això provocà que els seus inicis com a docent fossin difícils i durs.

En aquests moments de la seva vida fou quan s'adonà que dins la seva aula hi havia més de 30 infants, l'aula tenia pols, feia mala olor, estava bruta... en definitiva, aquell lloc no era el més adequat pels seus alumnes ni per ell mateix, ja que les lliçons que ell impartia, com a mestre jove i inexpert que era, feien que aquelles classes tradicionals convertissin als infants en éssers amorfs i passius.

“Las lecciones que impartía era decepcionantes: pronto comprendió...que la enseñanza tradicional, que hace del niño un ser pasivo, amorfo, es un fracaso”
(González, 1988, p.21)

Per ell allò era un fracàs. El que va fer fou intentar anar improvisant dia a dia, per tal d'aconseguir que les seves classes que impartia fossin més dinàmiques i més divertides, d'aquesta manera s'adonà que els infants aprenien més, mitjançant les anotacions i observacions que anava fent, així va comprovar com podria extreure millors resultats comptant amb les possibilitats físiques i les reaccions dels seus alumnes, arribant a veure que aquestes eren molt positives front a la manera estàtica d'estar dins una aula.

Una de les “tècniques” que va fer fou impartir classes amb passejos per la naturalesa, per poder apropar a l'infant al medi i poder sortir d'aquelles “4 parets” que tant el frustraven.

“La clase-paseo fue para mí el medio de salvación. En vez de dormirar frente a un texto de lectura, después de la clase de mediodía salíamos al campo que bordeaba la aldea... No examinábamos la flor o el insecto, la piedra o el río. Lo

sentíamos con todo nuestro ser, no sólo objetivamente, sino con toda nuestra natural sensibilidad” (Freinet, 1973, p. 14)

A través de l'experiència i el seu dia a dia, va anar millorant el seu treball com a docent i gràcies a la formació que decideix fer, una formació pedagògica i cultural, encara que, de marcat caràcter autodidàctic. Tot això és un recull d'experiències viscudes que el van formant com a pedagog, com a mestre, en el seu dia a dia, i com que tot ho anotava, al cap i a la fi, podia veure quines eren les millors situacions on els infants aprenien més i se sentien més còmodes a l'hora d'adquirir coneixements.

Comença a fer viatges per acudir a diferents conferències, per descobrir altres maneres d'ensenyar i serà en el seu viatge a Suïssa on es celebrava el II Congrés de la Lliga Internacional per l'Educació Nova, on surt amb una bona sensació, encara que així i tot, veu que les condicions per aquesta escola nova que es proposa a ell no li convenç, a causa del fet que s'adona que aquesta escola està pensada per situacions i ambients privilegiats i no com ell viu a la seva escola, mencionada amb anterioritat, Bar-sur-Loup, que era totalment el contrari d'aquestes escoles.

“El activismo según Freinet no podía limitarse únicamente a las situaciones y ambientes privilegiados, sino que debía ser aplicable en cualquier situación” (González, 1988, p.23)

En aquests viatges per intentar ampliar els seus coneixements i formar-se i consolidar-se com a docent i com a pedagog, coneix molts individus reanomenats en el temps i coneguts per tots nosaltres com ara Pestalozzi, Jean Jacques Rousseau, Férrière, Claparede y Bovet, tots ells li aporten diferents coneixements i maneres d'entendre l'educació per tal d'anar millorant i oferir als infants totes les possibilitats, sense tenir present el seu estat econòmic, la seva procedència, sinó més bé, formar infants preparats per a la vida, la vida en societat i el treball.

“En 1923 prosiguieron los contactos y los aprendizajes de Freinet. En el verano viaja a Montreux (Suiza), donde escucha a Férrière, claparède y Bovet. También conoce en el curso de este viaje a Coué” (González, 1988, p.23)

Comença a definir més el seu camí, és a dir, hi ha una selecció i rebutjament d'allò que vol transmetre als seus alumnes i allò que troba que no hauria d'haver dins l'ensenyança, d'aquí que parli del seu pensament marxista, ja que pensa que s'apropa al seu ideal de com vol que sigui la seva escola, de quins valors han d'adquirir els seus infants i sobretot el camí que vol per anar-se formant com a mestre i com a pedagog.

“El marxismo, en definitiva, será para Freinet una filosofía de orientación, que tomará como referencia, especialmente desde los ángulos antropológico y sociológico.” (González, 1988, p.23)

Més endavant, amb la perspectiva marxista que adquireix i la seva formació psicopedagògica, Freinet assimila en aquests anys de Bar-Sur-Loup una cultura més variada, que inclou, entre d'altres, autors com Decroly, Montessori, Sorel, Tobler y Wells, que des de diferents perspectives i àmbits li afavoreixen i eixamplen la seva visió i la seva formació.

A poc a poc, mitjançant aquestes noves visions cap a l'ensenyança i tot el que aprèn i del que s'impregna amb els diferents coneixements que va assolint, comença a fomentar i donar-li més importància als passejos amb els alumnes i a establir contactes amb els artesans i treballadors del poble com ara el teixidor, el fuster... i d'aquesta manera introdueix dins la seva escola diferents espais on es pot anar descobrint i treballant aquests oficis per tal d'anar descobrint allò que els envolta i creant infants amb interès i curiositat on poden desenvolupar-se no sols de manera memorística sinó que també desenvolupar-se a nivell motriu i de curiositat cap a allò que els envolta. D'aquí que més endavant coneguem els termes del treball-joc i joc-treball entre altres termes que Freinet ens donarà a conèixer.

Primeres invencions dins l'escola

Dins tota l'obra que va realitzar Celestin Freinet trobam diferents tècniques que va començar a emprar per dur cap endavant la feina dels infants, pel seu desenvolupament intel·lectual i per poder treballar diferents aspectes que afavoreixen la comprensió de la vida, del treball i de la cultura i vida en societat.

En els següents paràgrafs veurem una pinzellada de tot allò que va dur a terme per poder incentivar i motivar als infants, mitjançant treballs cooperatius, un diari escolar, la impremta i una visió cap a l'infant com un ésser a l'altura dels adults i no com un ésser inferior.

Freinet estava tan involucrat amb els aprenentatges dels infants que, com hem vist als seus inicis no estava content amb la seva manera d'ensenyar, va decidir començar a canviar coses que hi havia dins l'aula com l'escaló on hi havia la taula del mestre que el separava dels infants i es veia com una predisposició a superioritat.

“La clase se modifica. Quita la tarima para estar, y no sólo simbólicamente, a la altura del niño” (González, J. (1988). *La pedagogía de Celestin Freinet: Contexto, bases teóricas, influencia*. Madrid: Centro de publicaciones-Secretaría General Técnica. p.24)

D'una altra banda, s'adona que els infants necessiten contar les seves experiències que viuen dins l'aula, el temps que són al pati, el temps de fer tallers... que d'una manera espontània succeeix l'inici del text lliure a l'escola:

“Un día, una carrera de caracoles, objeto de la máxima atención por parte de sus alumnos, origina un texto, que es redactado, leído y copiado por la clase: ha nacido el texto libre” (González, J. (1988). *La pedagogía de Celestin Freinet: Contexto, bases teóricas, influencia*. Madrid: Centro de publicaciones-Secretaría General Técnica. p.24)

Veiem com un mestre, que es preocupa pels alumnes, observa, es documenta, en definitiva, compren a l'infant i s'adona que aquest text lliure que s'ha creat amb els infants des de la seva inquietud i necessitat d'investigar i conèixer el món, decideix que

no s'ha de quedar dins la seva escola, ja que per ell són pensaments infantils que s'han de conservar. No és un material que només han de tenir present els mateixos infants, així doncs, després de cavil·lar, sent la necessitat d'introduir la impremta dins l'escola per poder compartir, tot allò que fan els infants, amb altres col·legues de la professió i més endavant, amb altres escoles.

Aquesta idea fou acollida entre els alumnes amb molta emoció i gratitud, doncs els infants veien que les seves paraules, idees, la seva feina sortia reflectida a una fulla que perduraria en el temps i podria ser llegida per qualsevol.

“El maestro francés, pues, consiguió un material tipográfico elemental e imprimió, junto con sus alumnos, los textos y dibujos realizados en la escuela. La emoción producida por la primera hoja sometida a la nueva técnica es descrita por Elise con palabras de hondo sentimiento”. (González, 1988, p.24-25)

La feina que va realitzar Freinet amb aquest text lliure, a poc a poc, comença a agafar forma i canvia el nom com el “Libro de la vida”. Aquest fet provoca que Freinet faci un replantejament de l'ensenyança amb llibres de text i és per aquest motiu que els vol eliminar de les aules i deixar sols els que els infants creen de les seves pròpies mans i experiències.

Així com van passant els dies, Freinet dona a conèixer la seva nova tècnica (Utilització de la impremta), i altres mestres, cada vegada més, s'uneixen a la seva idea. El que proposa és fer una correspondència interescolar, consisteix a intercanviar dos texts lliures amb altres escoles de manera setmanal, així podien compartir la feina que feien i veure altres feines.

Passat el temps, l'any 1927, decideix crear la CEL (Cooperativa de l'ensenyança laica) i juntament sorgeix el butlletí imprès anomenat “La impremta en la escuela, boletín mensual de la cooperativa de ayuda mutua”. D'aquesta manera les idees que sorgien dins l'escola de Freinet eren divulgades i transmises a tots aquells interessats en la seva pedagogia. També es consolida la idea dels fitxers escolars que com bé descriu Freinet eren:

“A nuevas técnicas, nuevos instrumentos. Sin instrumentos adaptados a sus fines, cualquier técnica nueva es impotente para penetrar en las escuelas populares. Las lecturas recogidas y escogidas en colaboración estrarían impresas por una sola cara con letras de fácil lectura, ilustradas si fuera posible, para ser pegadas sobre cartulinas... Cada página así obtenida constituiría una ficha de trabajo que deberíamos clasificar según un sistema apropiado” (Freinet, 1973, p. 101)

Aquesta tècnica aporta a l'escola, i als seguidors de Freinet, una nova visió de l'educació, una nova manera de fer escola i que els infants es sentin i formin part d'un sistema educatiu on tots tenen cabuda.

Encara que per Freinet i la seva escola laica no tenien bona rebuda als congressos on participava va decidir prendre part i posicionament contra el nou sorgiment de l'Escola Nova, ja que per ell aquella escola estava pensada per infants de famílies privilegiades i no, com ell volia, per infants de famílies més humils. Per tant, en el congrés de Education nouvelle, va decidir exposar la seva opinió sobre aquesta escola criticant:

“El tratamiento pretendidamente científico, hipócritamente burgués, que se daba al tema central del congreso: la educación en sus relaciones con la evolución social” (González, 1988, p.31-32)

A partir d'aquest moment tot el que Freinet havia perseguit amb els seus ideals i la seva manera de fer escola, es varen veure trencades, per desgràcia en un primer cop d'ull, per contravingudes amb la seva ensenyança laica i per pressions de l'estat i sobretot a St. Paul. Tot això evoluciona cap a una escola nova de Freinet, que finalment acabarà per allunyar-se de l'escola dirigida per institucions i per tant nacional i crearà la seva pròpia escola privada de caràcter pedagògic:

“Siento, pues, con más fuerza que nunca, la necesidad de continuar las experiencias que nos han conducido a las técnicas actuales. Por este motivo he pensado en la creación de una escuela en la que podría seguir más de cerca la evolución de los ensayos que se juzguen necesarios. Quisiéramos intentar una gran experiencia que, más allá de la evolución de nuestras técnicas, influyera verdaderamente toda la pedagogía” (González, 1988, p.38)

L'objectiu d'aquesta "escola Freinet" era aconseguir que fos una escola amb una orientació obrera i camperola, on es necessitaria i sustentaria en una hipòtesi materialista, és a dir, es requeriria d'una organització de les realitats biològiques i ambientals enteses com a un bon coneixement del cos humà, el medi físic, material i social, per tal d'aconseguir una bona pedagogia. Encara que un cop més pareix que li serà difícil mantenir aquesta escola, després d'haver passat una sèrie de dificultats aconseguix continuar amb aquesta escola amb un sentit experimental i que veu com segons les paraules de Freinet:

"El laboratorio pedagógico de nuestra cooperativa, el embrión de la nueva sociedad educativa. Las relaciones niños-adultos se basarán en el respeto mutuo y en la crítica aceptada lealmente, tanto si procede de los niños como si proviene de los adultos, pues unos y otros deben gozar de iguales derechos y vivir como compañeros". (González, 1988, p.39)

A partir d'aquest moment, encara que hauria de tancar l'escola l'any 1941 però finalment la va poder tornar a obrir a 1947, va seguir realitzant les seves tasques i aconseguir una maduració pel que fa a l'anomenada pedagogia de Freinet.

"En efecto, el maestro francés pudo desarrollar libremente muchos aspectos del problema educativo: planificó la edificación de la escuela y la distribución de los espacios; realizó el diseño pedagógico y didáctico; estudió la conducta de los niños, incluidos los inadaptados, en un medio natural no coercitivo y meditó sobre algunos temas como el juego y el trabajo, la disciplina, la organización escolar que llegarían a ser, tras la segunda Guerra Mundial, puntos centrales de su teoría pedagógica." (González, 1988, p.40)

Tot aquest seguit d'esdeveniments i amb més d'un entrebanc, fan de Freinet un pedagog amb molta iniciativa i ganes de descobrir a l'infant i una formació, respecte a la seva vocació com a mestre, formada al llarg de tota la seva vida, per poder millorar cada dia i poder aportar noves idees, sempre des d'un punt de respecte cap a l'infant. Des d'aquest punt serà on continuarà amb les seves tècniques i instruments com l'impremta, que tindrà una extensió cap a cursos superiors o complementaris de l'escola primària, com també el seu ús a una classe d'infants sordmuts.

Freinet i la seva preocupació per poder descobrir nous mètodes i models per poder atracar-se als infants i poder ensenyar els seus resultats a la resta del món, foren sens dubte una lluita que gairebé fins als darrers dies de la seva vida, va haver de lluitar. La seva companya Elise Freinet, juntament amb ell, lluitaren i més tard, quan Freinet morí, s'encarregà del fet que la seva escola tingués una continuació i es donàs a conèixer part dels seus escrits i noves publicacions i llibres que ella mateixa redactà.

“La importancia de Elise radica, además, aportando su propia y personal contribución, ayudó a Freinet a precisar su pensamiento en una relación dialéctica de la cual, ha nacido todo un movimiento pedagógico, caracterizado por las dos personalidades, a la vez tan diferentes, a la vez tan complementarias. La divulgación que ha realizado Elise de la obra del maestro francés ha tenido el gran mérito de ofrecer una semblanza dinámica y cargada de vivencias personales” (González, 1988, p.69-70)

El recorregut per la vida de Celestin Freinet, a vegades amb pinzellades del que va fer i pel que va lluitar, juntament amb la seva dona Elise, ens mostra quina importància tenia per ell l'escola, el fet d'ensenyar d'una manera justa a tots els infants, fent referència al fet que l'ensenyança havia de ser per tots no sols per als més privilegiats com bé proposa l'Escola Nova, i de la que amb anterioritat hem parlat, i que sabem que Freinet no estava d'acord, va derivar amb una sèrie d'esdeveniments que aprofundirem més en quant el joc i el treball que ell presentava.

EL JOC A L'OBRA DE CELESTIN FREINET

Totes les innovacions escolars, vistes sota aquestes línies , foren iniciades a França per Freinet durant l'any 1920. Aquestes innovacions, més endavant, es convertirien en un dels pilars fonamentals pel que es coneix com a Escola Moderna. Aquest tipus d'escola es caracteritza per un ampli i innovador projecte revitalitzant i amb una modernització escolar. Tot això sustentat per una Cooperativa d'Ensenyança Laica (CEL).

La CEL el que pretenia era arribar a construir una escola popular, que arribàs a tots els infants, independentment del seu estatus social; una escola viva i dinàmica, que s'adaptés a tots els interessos dels infants igual que a les seves necessitats. Era una escola que es renovava mitjançant l'experimentació, escoltava al poble, mitjançant el "Quadern de la vida", on s'utilitzava el text lliure i la impremta escolar. D'aquesta manera l'escola formava part de la societat ben igual que els infants que també estaven integrats dins la societat, Freinet (1972) afirma: "su destino, elevándose a la dignidad y a la potencia del hombre, preparándose así a trabajar eficazmente, cuando sea adulto, lejos de las mentiras interesadas, para la realización de una sociedad armoniosa y equilibrada"(p 21). Per aquest motiu, el joc dins l'escola de Freinet no era considerat com un mitjà per a que els mestres trobassin un moment de descans, sinó molt més allunyat de tot aquest pensament, el pedagog ho considerava com un treball.

"La educación por el trabajo es más que una vulgar educación por el trabajo manual, más que un aprendizaje prematuro; es, asentada sobre la tradición pero impregnada prudentemente por la ciencia y la mecánica contemporánea, el punto de partida de una cultura cuyo centro será el trabajo" (Freinet, 1967, p.227)

A la revista L'educateur, Freinet, entre altres aportacions a la revista, molt considerada i apreciada per ell pel fet que posava a disposició de tota la societat educativa al corrent de tot el que s'anava fent a les escoles i el treball que es realitzava, en un dels seus escrits fa un breu recorregut a la seva idea i base del fet que l'infant és un treballador i no un jugador "L'enfant est un travailleur et non un joueur" on explica perquè no ha de ser un joc lúdic sinó un treball, per això diu que:

"Vàrem haver de criticar la tendència exclusivament lúdica. Els Centres de Capacitació en Mètodes Actius, una tendència que, reconeixem, serà corregida, sense que, però, sigui admesa, tal com la coneixem. Voldria, la pedagogia del treball que d'una altra manera és constructivista" (L'Educateur, 1951-1952)

Amb aquestes paraules Freinet fa referència al fet que per ell l'infant no juga pel simple fet de jugar sinó que quan ho fa és perquè hi ha una absència de treball i per tant es declina pel fet imperiós de tenir un moviment, i per tant ,es basa en el simple fet de

jugar per jugar, i aquest concepte per Freinet no és l'adequat per un infant que ha de descobrir el món i relacionar-se amb el medi que l'envolta.

Més envant, veurem com aquest concepte de joc lúdic, té cabuda per altres autors com Montessori i Decroly, que defensen el joc lúdic, com també el treball que es realitza en el joc. Sense deixar de banda les semblances que presenten amb les teories de Freinet, com per exemple la importància de la natura, ambients predisposats per part de l'adult als infants per a un bon desenvolupament, com també el material amb el que s'ha de treballar.

Per començar amb el concepte del joc i del treball de Freinet, faré un breu recorregut pel significat que ell entén d'aquests dos conceptes i les idees que els relacionen, encara que a primer cop d'ull pareixin dos termes que no tenen consonància o relació, veurem com el pedagog troba un equilibri i sentit entre les dues. González, afirma:

“El trabajo es uno de los conceptos más arraigados, matizados y repetidos en los textos freinetianos. Aunque también esta importante noción conlleva, como suele suceder en Freinet, una fuerte carga de ambigüedad, imprecisión y polisemia, no es menos evidente, de igual manera, que esta idea del trabajo adquiere unos perfiles bastante nítidos y elaborados” (González, 1988, p.269)

Segons Freinet, els dos termes van “agafats de la mà”, per ell no existeix el joc lúdic, és completament lluny d'aquest pensament. Doncs queda evidenciat que per ell era molt important que l'infant tingui un ventall gran de possibilitats de poder conèixer el món, que pugui explorar i experimentar baix totes les seves possibilitats i habilitats, que tingui un bon desenvolupament tant físic com a psíquic, encara que a diferència d'altres autors, com per exemple Decroly, ell no creu en el fet que l'infant jugui pel simple fet de jugar, sense cap intenció ni un fi, ja que per ell serà a través d'aquest treball-joc on els nins i nines sentin la necessitat de fer una descoberta, i sobretot, una manera on l'individu cobreix les seves necessitats en quant a l'activitat humana, ja que és un camí que ens prepara per a la vida en societat, i primordialment, Freinet ho considerava essencial per a poder arribar a la felicitat. Com bé diu:

“El trabajo es el único creador de riqueza, de poder, ya moral, ya material, y el único creador de equilibrio individual y social; en suma, que es el elemento preponderante de nuestra búsqueda tenaz de ese estado tan complejo que llamamos la felicidad” (Freinet, 1967, p. 210-211)

El treball no és entès com una activitat obligada que fa patir a l'infant o a l'individu en general, sinó que és el pilar del coneixement, la felicitat, l'essència de la vida en societat, d'un conjunt de disciplines necessàries per poder crear individus intel·ligents tant emocionalment com físicament, que estiguin preparats per al món que els envolta. Per entendre el concepte Freinet afirma:

“El trabajo es la prueba que convierte en miel el néctar todavía impuro del conocimiento; el esfuerzo de asimilación de la experiencia del proceso vital en toda su complejidad; no sólo material, moral y social, sino intelectual también. Es el segundo acto de la pieza de la cual la escuela ha montado el primero; es como el remate de una sutil construcción”(Freinet, 1967, p. 212-213)

Podem concebre la idea de treball que té Freinet i la gran importància que li dóna per transformar-la fins i tot en la base de la seva escola i la seva ensenyança. És necessari entendre bé aquest concepte per poder assimilar l'obra de Freinet; no vol que els infants treballin, entenent així la feina que fan les persones quan són adultes, en moltes ocasions per obligació, sinó que el que vol és que els infants aprenguin mitjançant el descobriment a través de les diferents tasques que ell els hi proporciona. Per això ell afirma que:

“Lo que suscita y orienta las ideas, lo que justifica el comportamiento individual y social de los hombres, es el trabajo en todo lo que hoy tiene de complejo y socialmente organizado; el trabajo, el motor esencial, elemento de progreso y dignidad (...). Sólo que no me contentaría yo con ligar esta escuela al trabajo por el falaz intermedio de las palabras y los libros. Yo no renovarí tal traición, sino que colocaría efectivamente el trabajo en la base de toda nuestra educación”(Freinet, 1967, p. 123)

El treball és un dels equilibris, que presenta a la seva escola, entre la feina individual i la feina de cooperació o col·lectiva. Per aquest motiu al llarg de la seva experiència

com a educador, moltes de les seves propostes també foren per enaltir la feina cooperativa que més endavant desenvoluparé amb més detall.

Dins l'obra de Maria Montessori també trobam aquest concepte de treball que ella entén com una eina per a poder construir una disciplina, ho explica dient:

“Els primers símptomes de la disciplina els dóna el <<el treball>>: en un moment determinat l'infant mostra un gran interès per un treball; ho veiem amb l'expressió de la cara, amb la gran atenció, amb la constància en el mateix exercici. Aquell infant ja va pel camí de la disciplina, faci el treball que faci” (Montessori, 1950, p. 339)

Per Montessori el treball forma part del joc, ja que per ella el joc sense finalitat no té cobedu dins la seva pedagogia, sinó que un infant quan juga amb el material que la mestra li ha porporcionat, està creant unes nocions en quant a mobilitat, a coneixements inters, aprén dels seus propis errors i l'infant mateix es corregeix, sense tenir una figura adulta que li digui com ho ha de fer. Montessori diu: “El juego satisface sólo una parte de la naturaleza de uno, el trabajo va a más profundidad y proporciona satisfacción al ser total de uno” (Britton, 1992, p. 30)

D'altra banda, Ovide Decroly entén el treball i el joc com dos conceptes separats però que en un moment donat es poden donar els dos conceptes al mateix temps, encara que no és com Freinet, que ens explica que els arriba a veure com a sinònims, Decroly ho explica de la següent manera:

“El juego no implica un fin consciente o, en todo caso, no se practica por este fin exclusivamente; el trabajo implica un fin consciente y se efectúa para alcanzar este fin; la actividad en sí no es una fuente de alegría, a menudo es más bien penosa y exige un esfuerzo.” (Decroly y Monchamp, 1983, p. 25)

Podem confirmar, a través d'aquestes paraules, com la concepció de Decroly en relació al joc i al treball no signifiquen el mateix i que per tant s'allunya dels ideals i propostes de Freinet, encara que fent una petita reflexió, Decroly arriba a dir:

“Pero, a poco que se reflexione, parece claro que hay juegos cuyo fin es consciente y en los que la consecución de este fin es causa de placer a veces importante, añadiéndose a la de la propia actividad lúdica. Hay, además, trabajos que implican una parte de gozo en su realización en los que el fin no es el único estimulante, incluso es un estimulante accesorio.” (Decroly y Monchamp, 1983, p. 25)

Per Decroly hi ha cabuda pels jocs que es realitzen de manera lúdica i que proporcionen plaer als infants, encara que, sense cap rerefons, és a dir, sense cap finalitat, i altres que, com bé trobem en el text, tenen un fi. Encara que no qüestiona el fet que hi hagi treballs que lis proporcionin plaer i goig a l'infant.

Aquí tenim una de les diferències que evidenciaria la teoria de Freinet, ja que aquest dins la seva pedagogia no existeix el joc lúdic, o el que és el mateix, i més envant explicaré, com aquests tipus de jocs els classifica amb un altre nom: jocs de relaxació compensadora.

Un cop entès el concepte, i havent-lo comparat amb altres autors com Montessori i Decroly, passarem a veure la classificació que va crear Freinet amb el concepte de treball i de joc, creant així una diferenciació clara entre cada una d'elles

CLASSIFICACIÓ FREINETIANA DEL JOC

Treball-joc.
Joc-treball.
Joc de relaxació compensadora.
Joc-droga.

(González, 1988, p.280)

TREBALL-JOC

Com que Freinet no entén una separació entre el concepte de joc i de treball, el que vol és enaltir els elements que tenen en comú aquests dos termes, per tant comença per parlar-nos del primer concepte que és el treball-joc.

Aquest concepte suposa una activitat infantil on tots els components que hi hagi, segons Freinet, són els que extreuen el vertader i autèntic treball, com bé afirma González (1988): “Satisfacción de necesidades, amplia proyección social, capacidad formativa y transformadora, amplia gama de sensaciones diferentes y de procedimientos de actividad - intelectuales, manuales, afectivos, etc.-”(p.280). Per aquesta raó, quan un infant realitza una activitat que no compleix amb tots aquests components serà quan Freinet apliqui el concepte de joc-treball.

El treball-joc anirà destinat a poder satisfer totes les necessitats de l'infant, sense que sigui una càrrega obligada de feina, de treballar pel simple fet d'haver de complir unes normes o directrius sinó que té una mirada més profunda i a la vegada més allunyada del concepte de treball, tal com l'entendem els adults, encara que amb moltes ocasions, al llarg de la seva obra ens fa veure com el pagès que ha de cuidar del bestiar o fer les feines que requereixen el camp, aquest ho fa per plaer, per satisfacció en allò que fa, ja que ens diu que si no sentís goig d'allò que fa, només ho fes per la compensació econòmica, aquest concepte de treball ja es veuria corromput segons el que ell vol pels infants de la seva escola. Per tant, Freinet diu:

“En nuestras concepciones de trabajo y de juego hay una especie de cuestión de precedencia. Si se admite, lo que he creído demostrar, que el trabajo es la función esencial, natural, que responde sin preparación, sin sustitutos y primitivamente, por decirlo así, a las necesidades específicas de los niños, entonces el juego no aparecerá sino como actividad subsidiaria, que no merece que se la eleve al primer plano del proceso educativo”(Freinet, 1967, p. 149)

Per aquest motiu, Freinet dona un lloc important al treball, sense deixar que el joc sigui únicament el concepte protagonista de la seva obra, doncs per ell la base de l'educació pels infants ha de ser el treball-joc entès com aquella activitat necessària per a poder

establir els vincles necessaris per a la comprensió del món i apropiarse a la natura i al medi que els envolta.

JOC-TREBALL

Per altra banda, introdueix el concepte de joc-treball, que es presentarà, a grans trets, com una manca dels components essencials del treball-joc, encara i així, considera que no és dolent però sempre enaltirà més el primer concepte que no pas aquest.

El joc-treball serà un substitutiu del treball-joc, serà una activitat natural i adaptativa, que sense tenir en compte el compliment dels altres components, permeti sens dubte, la realització d'una activitat similar a la que es duria a terme mitjançant el treball-joc.

Freinet afirma:

“El juego-trabajo sería como una especie de actividad instintiva que tendría como función la de asegurar al niño el ejercicio de su dinamismo vital, según las formas que responden mejor a sus necesidades específicas. Si, accidentalmente, esas necesidades pueden satisfacerse en el medio familiar o social adulto, el instinto, un momento superado, se acomoda entonces. Si no, busca cómo realizar, fuera de ese medio. la atmósfera, los gestos y el esfuerzo que exige un extraordinario potencial de vida” (Freinet, 1967, p. 173)

Aquest joc-treball per Freinet (1967) “(...)és innat, vol dir que no es pot ensenyar d'una manera dogmàtica(...); també és instint, per tant es pot ajuntar perfectament amb l'educació, amb el raonament, l'observació i l'experiència; i també és adaptatiu i presenta una immobilitat, ja que s'adapten a certes necessitats exteriors, encara que sense modificar l'estructura del joc”(p.173). Amb això el joc-treball farà que l'infant adopti el treball adult per a la seva activitat instintiva per poder respondre així a les exigències del medi, el ritme, la metodologia... i d'aquesta manera tindrà una bona posta del seu joc-treball.

Ara bé, si l'infant l'únic que sap fer és un joc-treball, Freinet ens diu que no és el correcte i que hi ha alguna cosa que no està funcionant bé:

“1) Si el niño se refugia en el juego-trabajo, es que no hemos sabido ofrecerle o hacerle deseable posible un trabajo funcional a su medida y que responda a su instinto (...); 2) Admitiremos que el niño debe entregarse a un juego-trabajo para hacer frente a las insuficiencias o errores del medio social, que ello constituye una necesidad y que en el acaso le van su equilibrio psíquico y su salud moral” (Freinet, 1967, p. 175)

Perquè hi hagi una fluïdesa entre el treball-joc i el joc-treball, el pedagog proposa una sèrie de jocs per demostrar que els infants no sols juguen per jugar sinó que també utilitzen el treball:

“1-El refugi (jocs de construcció, d’amagar-se, on la casa es figura/ intueix (...)
2-La lluita d’atac i defensa. (La guerra com expressió natural de necessitat; armes com a pals, fletxes, boles de neu, de terra...; la defensa: amb material del camp (referència clara a la seva infància) com ara amagar-se darrera de plantes, d’abono per les terres...; per acabar, l’atac: destacats amb disfresses, màscares...). 3- Els simulacres de lluita i defensa. (El joc de barres; La desfilada...) 4- Un joc modern. (el joc de policies i lladres que es va adaptant a l’època que es viu). 5- L’esport modern. (Futbol, rugby...)” (Freinet, 1967, p. 160-164)

Cada un d’aquests grups té unes interpretacions que han anat evolucionant en alguns casos i d’altres que seguim mantenint, en quant a la manera de jugar. Com ara en el cas del futbol, jugar a fer lluites... però no és més que jocs per a la supervivència, és a dir, jocs que serveixen per anar desenvolupant la manera de fer dels infants, una manera de defensar-se de les pors que tots tenim, ja bé sia quan som infants com quan som adults, i del que es tracta aquí és de satisfer les nostres necessitats i la nostra supervivència, ja que els infants a través dels jocs-treball, poden anar suplint necessitats, pors, alegries, incerteses... que representen o que es troben en el seu dia a dia.

JOC DE RELAXACIÓ COMPENSADORA

Quan parlem d'aquest tipus de joc, per Freinet, són jocs que necessiten els infants per poder relaxar-se llavors d'haver fet una activitat, per norma general, aquesta activitat no ha estat realitzada per voluntat pròpia sinó que ha estat imposada. Una activitat que no ha partit de l'interès de l'infant i per tant que no ha hagut d'exercitar el seu cos: ni físicament, com tampoc psíquicament, és a dir una activitat que no ha interessat a l'infant, doncs, com que no crida la seva atenció no requereix cap mena d'esforç i per tant entra en un estadi de desconexió on no treballa de manera intensa, per tant es coneix com un joc de relaxació compensatòria.

Aquests jocs de relaxació compensadora els divideix a la vegada en jocs de guany simple, jocs de guany, jocs de guany que es consideren jocs-treball i jocs-treball simbolitzats.

Els **jocs de guany simple** són aquells jocs on només intervé la sort o atzar, com per exemple el joc d'esbrinar en quina de les dues mans es troba un objecte. En aquest tipus de joc no intervé ni l'esforç físic ni mental, per tant l'infant no produeix un interès continu damunt l'activitat i això genera que una vegada finalitzada l'activitat necessiti un joc de relaxació compensadora. Freinet descriu aquest tipus de joc com:

“Los juegos de ganancia simples, primitivos, por decirlo así, en los cuales la actividad propiamente dicha es casi nula, donde la habilidad y la astucia no intervienen y la buena o mala suerte se disputan los resultados. Se cierran las manos y se hace adivinar en cuál de las dos se esconde la prenda de la apuesta.” (Freinet, 1967, p. 187)

Els **jocs de guany** són els que fan referència als jocs de cartes, per norma general, on l'habilitat, la tècnica, la intuïció poden ajudar a l'atzar, arribant fins i tot a utilitzar la mentida per poder arribar allà on volem.

Jocs-treballs que acaben sent jocs de guany. En aquest cas fa referència als jocs-treball que acaben per degenerar-se i influenciats per la necessitat de guanyar, lluitar

i entrar en acció el terme “aposta”. El joc-treball es veu corromput per aquesta acció i per tant deixa de tenir sentit, convertint-se amb un joc de guany.

Doncs, d'aquesta manera veiem com aquests jocs no requereixen cap classe d'esforç, per tant, tenim com a resultat que l'infant no necessiti un esforç ni mental ni físic, per aquest motiu diem que entra dins una zona de relaxació compensadora, quan l'atenció del joc deixa de tenir un interès per l'infant i per exemple, es centri sols en l'objectiu de guanyar. Aquí és quan observam que l'infant s'allunya del joc i tot això desemboca en un altre objectiu que no és el joc.

Dintre d'aquests jocs de guany trobem els **jocs simbolitzats**, són aquells que se situarien entre els jocs-treballs i els jocs de guany. Per això Freinet ens crida l'atenció amb una advertència dient:

“En su calidad de símbolos, estos juegos no satisfacen más que intelectual y psíquicamente las necesidades primordiales que nos animan. El cuerpo, los músculos, no juegan. La propia atmósfera, tan natural y tónica en general, de los juegos-trabajos, se hace aquí completamente artificial, del mismo modo que son artificiales las relaciones entre los jugadores y la técnica imaginada. (...) contienen (...) gérmenes peligrosos de desequilibrio, tienen a hipertrofiar esta actividad fuera de la vida, que construye y resuelve simbólicamente problemas que no tienen absolutamente datos normales.” (Freinet, 1967, p. 191)

El resultat d'aquest tipus de joc simbolitzat és crear una fatiga i estat de nerviosisme per part de l'infant, que el fa que no prengui contacte amb el medi que es troba ni tampoc que interactiu amb les persones que estan al seu voltant per comptar amb la seva ajuda, ja que són jocs purament individualistes on el més important és el resultat, en aquest cas guanyar o perdre.

A continuació presentaré una graella on es veuen les diferències entre els jocs-treballs i els jocs de guany, segons les descripcions que fa Freinet a la seva obra de “La educación por el trabajo” de 1967.

JOCS DE GUANY	JOCS-TREBALLS
El més important és el resultat que s'obté en finalitzar l'activitat.	És una activitat natural.
Crea nerviosisme.	Crea una fatiga sana.
L'individu es posa de mal humor.	L'individu està amb una actitud tranquil·litzadora i té una predisposició a l'harmonia i a l'equilibri.
Presenta una predisposició oposada permanent amb el medi ambient.	Són exercicis tòncics que preparen per a l'activitat social en el medi ambient.

JOCS-DROGA

En aquest tipus de jocs, el que l'infant pretén és evadir la realitat, és aïllar-se del món que, en un moment determinat, li està subministrant en el seu dia a dia una sèrie d'angoixes, d'impotència enfront de les situacions viscudes durant la jornada, fins i tot, una covardia enfront de les situacions o moments que s'esperen que assumeixi com un heroi. Freinet (1967) considera el joc-droga: "pariente próximo de esas otras drogas que son, en ciertas condiciones, el alcohol, el tabaco, el libro, el cine y la radio"(p.198). Considera que són utilitzades per poder escapar de la realitat que es viu en el moment, per poder deixar descansar el cap de les situacions que a l'individu no li agraden, i d'aquesta manera poden aconseguir durant uns moments allunyar-se de la realitat i no pensar amb aquelles coses que ens angoixen i ens provoquen un estat de nervis i incertesa.

Freinet anomena també "solución droga", quan les persones necessiten un moment per poder escapar de la realitat, mencionada anteriorment, o bé, d'escapar del sofriment físic i moral, del desequilibri:

"Es lo que yo llamaría la SOLUCIÓN DROGA, que hace olvidar momentáneamente un mundo al que domina la maldición de un esfuerzo inhumano; se trata de una solución que disfraza ese desequilibrio y produce, en una atmósfera artificial, un goce psíquico o sensual que constituye la suprema

compensación, sin la cual no podría continuar durante mucho tiempo el esfuerzo anormal que consume hasta las últimas razones de vivir” (Freinet, 1967, p. 196)

Per Freinet la **solució droga** és una solució d'impotència, de covardia davant les exigències de la vida, deixant així al descobert les nostres debilitats i possibilitant a un altre que s'aprofita de la situació de vulnerabilitat que presentem i ens condueix a una passivitat o actes que no hauríem de dur a terme.

Un aprenentatge cooperatiu

Hem vist com el treball i el joc formen una de les bases fonamentals dins l'obra de Freinet, encara que tot això no és per formar éssers individualistes sinó que, és molt important dins la seva feina, el treball cooperatiu, ja que no concep que els infants segueixin una línia d'aprenentatge individual, entenent així que es pot corrompre i acabant per lluitar pel qui és el millor, sense tenir en compte a la gent que es troba al teu voltant. Per tant per poder entendre totes aquestes referències del treball i del joc a l'obra de Freinet, cal fer menció i explicar tot allò que és important pel que fa a treball cooperatiu. Freinet afirmà que:

“La verdadera disciplina no se instituye desde afuera, según una regla preestablecida, con su cortejo de prohibiciones y sanciones. Es la consecuencia natural de una buena organización del trabajo cooperativo y del clima moral de la clase. La experiencia nos ha demostrado que cuando la clase está bien organizada (...) logramos una armonía casi ideal.” (Freinet, 1969, p. 35-36)

Aquest treball cooperatiu ha de presentar una harmonia entre els infants i els professionals de l'escola, en aquest cas, Freinet fa referència als mestres, ja que les seves tècniques, com ara l'impremta, que fou utilitzada en altres escoles, el que demanava Freinet era tenir una correspondència amb els avenços, dubtes, preguntes... Per tal d'anar millorant el treball, però sobretot, perquè fos un treball cooperatiu de tota la societat educativa i, no sols, que fos únic i exclusiu de la seva escola.

A partir d'aquest concepte de treball cooperatiu, entre en joc el terme de **pedagogia experimental**, concebuda per Freinet com una investigació que ha de ser col·lectiva i sotmesa constantment a la prova i a la crítica, realitzada pels mestres units que cerquen els mateixos fins i interessos i una renovació de l'escola. Per tant, amb el consell cooperatiu, Freinet aconsegueix que es produeixin diferents funcions com ara: l'organització del treball a través del desenvolupament del contingut de la revista, el pla d'ocupació dels tallers, el pla de treball setmanal, l'organització de la correspondència escolar, entre d'altres; també hi ha un seguiment del treball i, sobretot, la verificació de la realització d'aquest, com també la regulació de la vida en grup dins l'aula i dintre de l'escola.

Per Dewey (Va néixer l'any 1854, fou un filòsof pragmàtic i lluny del pensament marxista) el més important del seu sistema filosòfic i el que s'apropa més a la seva teoria del coneixement, és el de **l'experiència**. Per ell, aquest terme s'oposa a l'epistemologia clàssica que manté un punt de vista més ortodox i per tant, el que vol reflectir ell és que l'experiència és un assumpte que fa referència a l'intercanvi d' un ésser viu amb el seu medi ambient físic i social i no sols un assumpte de coneixement. Per això afirma:

“Los caracteres esenciales del método son por tanto idénticos a los de la reflexión. Consisten, en primer lugar, en que el alumno tenga una situación de experiencia auténtica, es decir, que exista una actividad continuada en la que esté interesado por sí mismo; en segundo lugar, que surja un problema auténtico dentro de esta situación como un estímulo para el pensamiento; en tercer lugar que el alumno posea la información y haga las observaciones necesarias para tratarlo; en cuarto lugar, que las soluciones sugeridas le hagan ver que él es el responsable de desarrollarlas de modo ordenado y en quinto lugar que tenga la oportunidad y la ocasión de comprobar sus ideas por su aplicación, de aclarar su sentido y de descubrir por sí mismo su validez” (Dewey, j. 1978, p. 144)

En aquest cas, podem veure com la filosofia de l'educació de Dewey s'apropa a la pedagogia de Freinet pel que fa al sentit i importància de l'experiència, encara que seran dos autors que presentin diferències, el que volia presentar era el gran ressò que té el poder de l'experiència pels infants, a més a més, quan aquests encara són

com “esponges” i que tot els crida l’atenció i de tot aprenen, sempre i quan l’ambient i les situacions que se lis presentin siguin favorables, sense deixar de banda la bona predisposició tant de l’adult com del mateix infant.

També Trobem dins les teories de Decroly la importància del treball individual i col·lectiu i com tot això ha d’anar acompanyat per un ambient idoni i una sèrie de materials naturals per poder estimular l’infant:

“Una parte importante de los juegos individuales y colectivos se realiza con objetos, por esta razón, juguetes, Entre éstos, los mejores son aquellos que más se prestan para satisfacer la fantasía infantil; también, a todas las edades, los juguetes preferidos por los niños son las materias primas, cuya forma y uso pueden variar según las necesidades del momento (...). Para los niños pequeños, la arena, la arcilla, el papel (..), cuerdas, carretes y también el agua son materiales que les procuran muchas ocasiones lúdicas en las que el gozo de imaginar, crear y experimentar es intenso y se renueva de forma constante.” (Decroly y Monchamp, 1983, p. 27)

D’altra banda, trobam a Maria Montessori (Itàlia 1870). Destaca per ser la primera dona que aconsegueix ser metgessa, pionera professional d’Itàlia en aquest camp. Ella decideix començar a fer feina amb els infants, avui dia anomenats nins i nines amb NEE (Necessitats Educatives Especials). Serà en aquest moment on s’adona que no tots els infants evolucionen de la mateixa manera, que presenten diferents necessitats i, per tant, s’ha de tenir cura per poder oferir-lis un bon desenvolupament tant físic, psíquic com social, a través de la seva completa llibertat, entesa com un moment on l’adult vigilen les seves accions per tal de tenir les situacions baix control però no imposant les accions.. Montessori afirmà:

“Un dels pilars fonamentals de l’escola ha de ser una escola que permeti les manifestacions espontànies de l’infant i l’expansió de la seva vivacitat individual. Si la pedagogia ha de sorgir de l’estudi individual de l’escolar, l’estudi ha de provenir de l’observació de nens lliures, és a dir, estudiats i vigilats però no oprimits” (Montessori, 1950, p. 25)

A través de l'experiència i de l'observació, igual que Freinet, Montessori anirà a propant-se als infants i a les seves necessitats, creant materials que provoquin a l'infant aquesta inquietud per poder aprendre i descobrir el món. Ella ho farà amb l'experiència viscuda amb infants, anomenats en aquell moment, "nens idiotes" (Montessori, 1950, p. XXXI) i pel que sent un gran apreci i d'aquí que comenci la seva inquietud per poder ajudar a aquests infants a desenvolupar-se tant psíquica com físicament. El treball que aconseguix, igual que Freinet, es divulgat i conegut per altres professionals, fins i tot pel mateix Freinet qui s'interessa per la seva feina. Encara que Montessori, es centra més, a grans trets, pels materials que els infants han d'emprar, ella té una visió d'una ensenyança cooperativa igual que la de Freinet, Dewey i Decroly.

Per Montessori els infants han de saber fer una feina tant individual com col·lectiva, han de saber cooperar tots junts, sempre i quant es trobin en un mateix moment maduratiu, això no vol dir el mateix moment en quant a anys, ja que cada infant es desenvolupa al seu ritme, i ben igual que Freinet, ella ho respecte i en té cura.

"En efecte: nosaltres tenim dos objectius en l'educació general: un de biològic i un altre de social; el biològic consisteix a ajudar el creixement natural de l'individu, i el social a formar l'individu per a la seva adaptació a l'ambient (i aquí també hi entra l'educació professional que ensenya l'individu a utilitzar l'ambient)" (Montessori, 1950, p. 161)

Per Montessori els mestres han de fer de guies, han de deixar que els infants facin el seu camí, han d'acompanyar-los i facilitar tant el material com un bon espai per tal de que la feina que realitzin la facin en unes condicions favorables. Per això Montessori ens diu:

"La mestra es va movent lentament i silenciosa, s'atansa a aquell que la crida, vigila de manera que aquell que la necessita, de seguida la tingui amb ell, i aquell que no la necessita no s'adoni de la seva presència" (Montessori, 1950, p. 337)

Per tant, tant el treball cooperatiu entre els alumnes com també entre els alumnes i els mestres, és molt important, sempre deixant a l'infant com el centre de l'aprenentatge i el mestre al seu costat, d'aquesta manera, l'escola de Freinet i la seva pedagogia, demostren com es pot dur a terme el treball dins la societat educativa, tenint present la societat que els envolta i fent participants a tots i cada un dels membres d'aquesta societat, per tal d'educar a un infant el més pròxim al medi que l'envolta i amb les suficients eines per poder establir relacions amb els iguals i amb els adults.

Del treball cooperatiu, Freinet a la seva escola, la va dividir per tallers on cada infant podia gaudir de treballar amb allò que més li feia ganes. Els tallers que va disposar eren, entre d'altres, el taller de treball agrícola, cria d'animals, el de la ferreria i fusteria, el de construcció, mecànica, comerç... Tots aquests tallers no formaven part de l'atzar sinó que tenien un sentit i complien una missió per poder afavorir i desenvolupar en els infants la triple necessitat d'experimentar, creació i documentació. Tot això sempre recolzat pel treball cooperatiu, que recordem no és un treball en equip tot el temps, sinó una harmonia de feina on tots tenen la seva funció, ja que als infants no sempre els hi agrada fer el mateix al mateix temps, sinó que pel contrari, en moltes ocasions els hi agrada fer una feina individual i establir uns reptes per poder aconseguir allò que volen. Per poder aconseguir tot això, és necessari, segons la pedagogia de Freinet, la feina de l'equip docent, com ve hem anat veient al llarg d'aquest treball com també de la família i la societat en general.

CONCLUSIONS

Per concloure i fer una recapitulació de les idees i aportacions de Freinet al món educatiu podem respondre la següent pregunta:

Quina és la originalitat de Freinet en la formulació del paper del joc en educació?

A través del concepte de treball i el joc ha anat fent una explicació i demostració de com cada un d'ells depenen l'un de l'altre aconseguint així:

- Apropar-se a l'infant, es situa al mateix nivell, comparteix mirades i entén les seves inquietuds, mitjançant l'observació i l'experimentació.
- Dóna el seu lloc dins la societat a l'infant a través del "Quadern de la vida".
- Introdueix material per a que els infants s'impliquin mitjançant la manipulació i experimentació com ara l'impremta.
- Apropar a l'infant al medi natural, fent així que mitjançant el treball-joc es vagi desenvolupant com a home/dona integrant d'una societat.
- Demostrar que els infants no juguen pel fet de passar el temps, és a dir, no creu en el concepte de joc lúdic, ja que per ell els infants sempre tenen una finalitat o un objectiu en quant a treball-joc.
- Crea una classificació del concepte de joc i treball, sense deixar de banda el goig i plaer que proporciona el treball-joc.
- Construeix una escola per el poble i no per un sector exclusiu de la societat, per tal d'arribar a tots els infants que formen part d'ella.
- Estableix diferents tallers per a que els infants puguin desenvolupar el seu treball-joc amb totes les eines possibles i al seu abast.

El que Freinet ens va proposar fou un canvi de mirada a l'escola, un canvi on els infants no es dediquin a repetir tot allò que la figura del mestre o de la mestra els hi diu, sinó que el que va voler fou crear situacions i llocs on l'infant es pugui anar socialitzant i formar part d'un món on el treball, com ell l'enten, proporcioni als infants situacions d'aprenentatge, tant a nivell individual com col·lectiu, on uns ajuden a altres, on cada un és necessari, i sobretot on la imaginació i les ganes d'aprendre són molt presents, tant per part dels infants com dels mateixos mestres, sempre amb la presència del món natural.

“La escuela no ha tenido nunca en cuenta esta necesidad de acción creadora cuya fuerza, sin embargo, ignora. Creía que le iba toda su dignidad en sostener el predominio del puro pensamiento y ha contribuido así a crear monstruos de memoria sobrecargada y desfalleciente, de razonamiento sutil y engañoso, de imaginación desencadenada, de sensibilidad sobreexcitada y desordenada (...)” (Freinet, 1969, p. 272)

Referències bibliogràfiques

- Britton, L. (1992) *Jugar y aprender. El método Montessori*. Barcelona, Editorial: Paidós.
- Decroly, O. y Monchamp, E. (1983) *El juego educativo: Iniciación a la actividad intelectual y motriz*. Madrid, Editorial: Morata.
- Dewey, J. (1995) *Experiencia y educación. Una introducción a la filosofía de la educación*. Madrid, Editorial: Ediciones Morata.
- Freinet, C. "L'enfant est un travailleur et non un Joueur" L'Éducateur n°1 - année 1951-1952, s.p.
- Freinet, C. (1967) *La educación por el trabajo*, México, Fondo de cultura económica.
- Freinet, C. (1969) *Técnicas Freinet por una escuela moderna*, México, Editorial: Siglo XXI
- Freinet, C. (1972) *Por una escuela del pueblo*, Barcelona, Editorial: laia.
- Freinet, C. (1973) *Técnicas Freinet de la Escuela Moderna*, Siglo XXI. México.
- Freinet, C. (1976) *La enseñanza de las ciencias*. Barcelona. Editorial: Laia.
- Freinet, Elise. (1974) *Nacimiento de una Pedagogía Popular*. Barcelona. Editorial: Laia.

- González, J. (1988). *La pedagogía de Celestin Freinet: Contexto, bases teóricas, influencia*. Madrid: Centro de publicaciones-Secretaría General Técnica.
- Montessori, M. (1950), *La descubierta de l'infant*. Eumo. Barcelona.